СПІВАНИК

ВАСИЛЬ СТУС

Нескорений
ПроRock

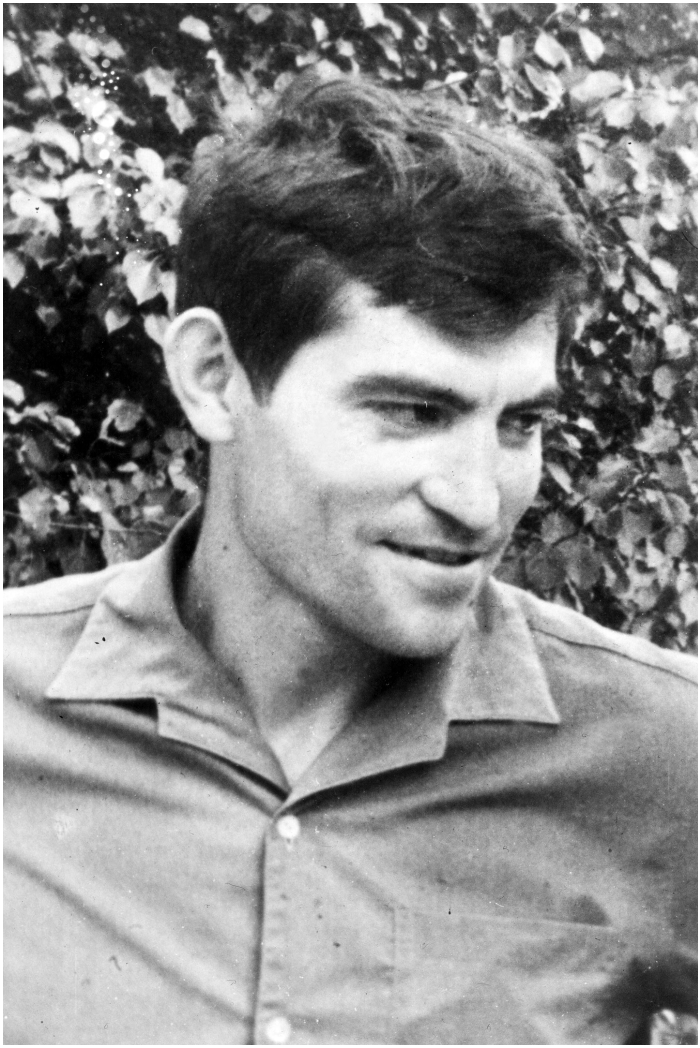

Проєкт «Нескорений ПроRock» — серія альбомів пісень на вірші видатних українських поетів.

Загальний настрій та намір серії «Нескорений ПроRock» — популяризація постатей української культури, чия творчість та життя й досі вчать нас патріотизму, любові, людяності, красі. Ми хочемо нагадати про їхні громадянські звершення й, водночас, показати їхні людські якості, мрії, пристрасті, бо саме з поєднання цього й складаються персони, які і досі бентежать уми та серця.

Перший у серії — альбом на вірші Василя Стуса. Надалі плануємо звернутися до творчості Тараса Шевченка, Олени Теліги, Григорія Скороди.

Ми свідомо не дотримуємося однієї музичної стилістики, звертаємося до лексикону різних жанрів: і традиційного року, і сучасного, й авторської пісні, й неоромансу... Найважливіше для нас — вплести творчість поетів-класиків у канву сучасного аудіопростору.

Василь Семенович Стус
1938 — 1985

І один у полі воїн

Василь Стус, поет і громадянин, належить до тієї когорти сміливців, які не погодилися із загальноприйнятним: один у полі — не воїн. Усім своїм життям-боротьбою, творчістю-боротьбою Стус та його вперті однодумці довели протилежне — одинаки, жертвуючи власним життям, виходячи на прю зі «стіною», можуть стати переможцями! Хай — по смерті, звідкіля не чутно пафосних реляцій, не видно вулиць, названих в їхню честь чи пам'ятників… Та, власне, не того вони прагнули. Їхні мрії врівноважували далеч їхнього зору. А там, за обрієм, яскравіла вона — воля! Тому й наближали ту волю, як могли, попри втрату власної свободи. Як — Василь Стус.

«*Поет виняткової емоційності та інтелектуальної напруги*» — так про нього напише Євген Сверстюк. А кількома десятиліттями раніше Василь Стус у своєму «Таборовому зошиті» потвердить ці слова: «*…Час визначає кожного митця на волячий терпець, на опір*». Громадянська позиція Стуса ніколи не розминалася зі Словом:

Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце України.
А ти шукай – червону тінь калини
На чорних водах – тінь її шукай.

У часи апатії, роз'єднання та зневіри існування отаких Справжніх, Щирих та Сміливих набуває особливої ваги й засвідчує, що українці можуть бути впертими й незламними. Тим паче — у викличні часи, які не минули. Важливо, що нові й нові покоління навертаються до творчості таких мужніх митців, як Василь Стус, а значить — переймають їхню силу, твердість та незламність. Збірник пісень сучасних авторів та виконавців «Нескорений ПроRock» — яскраве свідчення тому.

Микола Гриценко

Отак живу, як мавпа серед мавп

Одного дня взяв до рук гітару, і майже одразу з-під пальців сама собою з'явилася цікава послідовність акордів, на яку тут же народилася мелодія, що здалася мені приємною і, в той же час, драматичною. Трішки помурчавши і, запам'ятавши її, я замислився над текстом. Про кохання? Та ні — захотілося відчути мелодію глибше, і тому вирішив ненадовго відкласти гітару. Відкриваю Фейсбук і на очі потрапляє допис: «Сьогодні 4 вересня — сумна дата смерті Василя Стуса». Одразу — імпульс перечитати його поезії. Відкриваю — першим на очі потрапляє вірш — «Отак живу, як мавпа серед мавп». Беру гітару і починаю співати — лягає ідеально! Ось так — майже миттєво і народилася ця пісня.

Можливо, між нами відбувся якийсь містичний зв'язок? Василь Стус учителював у моїй рідній Горлівці. У 1988-89 роках я мешкав у будинку, в якому з настанням Незалежності України вперше було відкрито музей Василя Стуса, а коли у Києві розпочався останній Майдан, хазяї будівлі стали вимагати від музею звільнення орендованого приміщення, і керівництво звернулося до мене, щоб я погодився розташувати його у своєму культурно-спортивному комплексі «Нова Січ». Безумовно я був: «ЗА», але міськвиконком затягнув необхідні погодження, а незабаром настала так звана «русская вєсна», дводенний полон у російському ГРУ та вдала втеча до Києва…

Дитинство і юність Василя Стуса пройшли у Макіївці, але його, на відміну від Ріната Ахмєтова, який мешкав на сусідній вулиці, на жаль, там знає і пам'ятає обмаль людей… Геніальність і модерновість Василя Стуса були визнані в усьому Світі і, за бажання, він міг би легко і комфортно облаштувати власне особисте життя, але, будучи незламним Велетнем Духу, поет не міг змиритися з поневоленням та нищенням українського народу!

Ми маємо пам'ятати і шанувати наших Нескорених Пророків, а їхня творчість має жити у серцях українців та поширюватися усім Світом — задля цього і виникла ідея проєкту «Нескорений ПроRock».

Від щирого серця подяка усім, хто взяв участь у проєкті, та усім, хто сприяв його реалізації!

Фронтмен рок-гурту «Fata Morgana UA»
Ігор Роман

ЗМІСТ

1 **Верни до мене, пам'яте моя** — Марія Бурмака 6

2 **У цьому полі, синьому, як льон** — гурт «Тінь Сонця» 8

3 **За читанням Ясунарі Кавабати** — гурт «Хорея Козацька» 10

4 **На лисій горі** — гурт «BeTwins» 12

5 **Отак живу: як мавпа серед мавп** — гурт «FATA MORGANA UA» 14

6 **Колимські конвалії** — Сестри Тельнюк 16

7 **Осінь** — Таня Ша feat Ольга Гриськова 18

8 **Нас порозсовано по цих мурах** — гурт «Очеретяний Кіт» 20

9 **Наблизь мене, Боже, і в смерть угорни** — Тарас Компаніченко 22

10 **Даруйте радощі мої** — Неля Франчук та Григорій Лук'яненко 24

11 **Мені здалося — я живу завжди** — Орест Криса 26

12 **Квітне вечора трояндне пригасання** — Сергій Файфура 28

13 **Ні на що не нарікай з печаллю** — Сестри Тельнюк 30

14 **Коли б ти знала, як ми є удвох** — Северин Данилейко та Наталя Прокопович 32

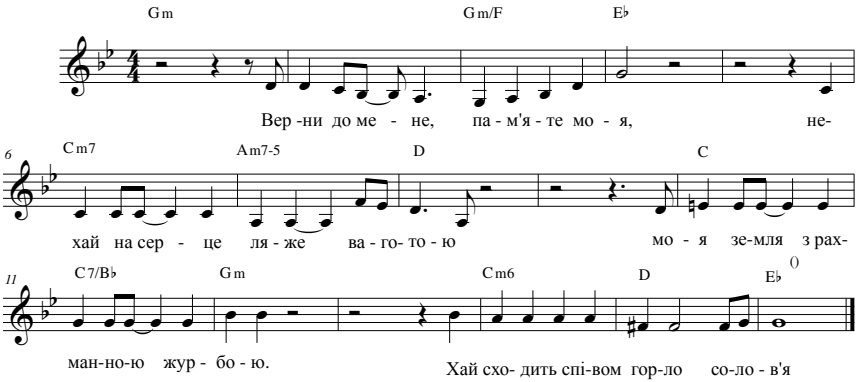
15 **Тюрма** — Живосил Лютий і проєкт ФеОдал 34

16 **І як озвешся ти** — Юрій та Леся Полєк 36

Нескорений ПроRock

ВЕРНИ ДО МЕНЕ, ПАМ'ЯТЕ МОЯ

Слова Василя Стуса
Музика Марії Бурмаки

Gm Gm/F Eb
Верни до мене, пам'яте моя,
Cm Cm6 D
нехай на серце ляже ваготою
C C7/Bb Gm
моя земля з рахманною журбою.
Cm6 D Eb
Хай сходить співом горло солов'я

в гаю нічному. Пам'яте, верни
із чебреця, із липня жаротою.
Хай яблука останнього достою
в мої червонобокі виснуть сни.

Нехай Дніпра уроча течія
бодай у сні у маячні струмує.
І я гукну. І край мене почує.
Верни до мене, пам'яте моя.
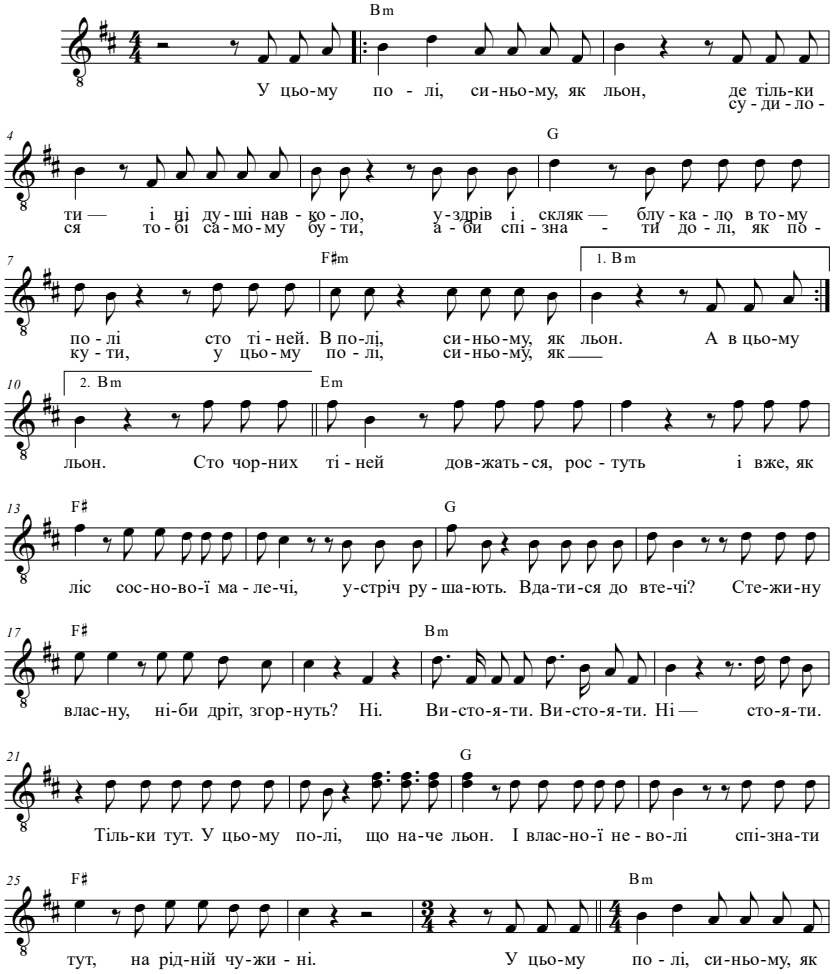
«Верни до мене, пам'яте моя…»,
зі збірки «Палімпсести», 1977.

Михайло Боримчук — Весна на Дніпрі, 1980.

У ЦЬОМУ ПОЛІ, СИНЬОМУ, ЯК ЛЬОН

Слова Василя Стуса
Музика Сергія Василюка
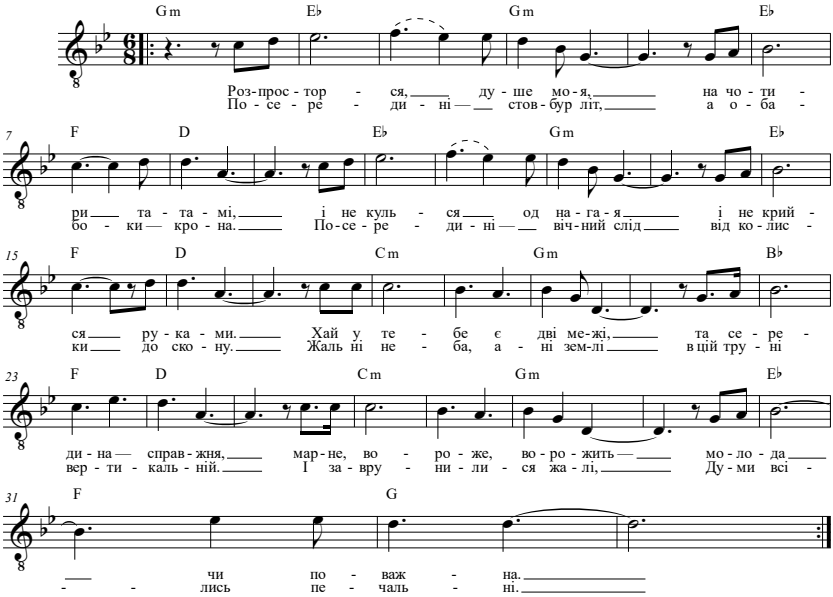

Bm
У цьому полі, синьому, як льон,
де тільки ти — і ні душі навколо,
G
уздрів і скляк — блукало в тому полі
F#m **Bm**
сто тіней. В полі, синьому, як льон.
Bm
А в цьому полі, синьому, як льон,
судилося тобі самому бути,
G
аби спізнати долі, як покути,
F#m **Bm**
у цьому полі, синьому, як льон.
Em
Сто чорних тіней довжаться, ростуть
F#
і вже, як ліс соснової малечі,
G
устріч рушають. Вдатися до втечі?
F#
Стежину власну, ніби дріт, згорнуть?
Bm
Ні. Вистояти. Вистояти. Ні —
стояти. Тільки тут. У цьому полі,
G
що наче льон. І власної неволі
F#
спізнати тут, на рідній чужині.
Bm
У цьому полі, синьому, як льон,
супроти тебе — сто тебе супроти
і кожен супротивник — у скорботі,
і кожен супротивник, заборон
не знаючи, вергатиме прокльон,
неначе камінь. Кожен той прокльон
твоєю самотою обгорілий.
Здичавів дух і не впізнає тіла
у цьому полі, синьому, як льон.

«У цьому полі, синьому, як льон…», зі збірки «Веселий цвинтар», 1971.
Джерело: Бібліотека школяра. Поезія. «Наукова думка», К., 1998.

ЗА ЧИТАННЯМ ЯСУНАРІ КАВАБАТИ

Слова Василя Стуса
Музика Тараса Компаніченка

Gm Cm/Eb Gm
Розпросторся, душе моя,
Eb F D
на чотири татамі
Cm/EbGm
і не кульсь од нагая
Eb F D
і не крийся руками.
Cm Gm
Хай у тебе є дві межі,
Bb F D
та середина — справжня.
Cm Gm
Марне, вороже, ворожить —
Eb/Bb F/C G
молода чи поважна.

Посередині — стовбур літ,
аобабоки — крона.
Посередині — вічний слід
від колиски до скону.

Жаль – ні неба, ані землі
в цій труні вертикальній.
І завернилися жалі,
думи всілись печальні.

Як то сниться мені земля,
на якій лиш ночую!
Як мені небеса болять,
коли їх я не чую.
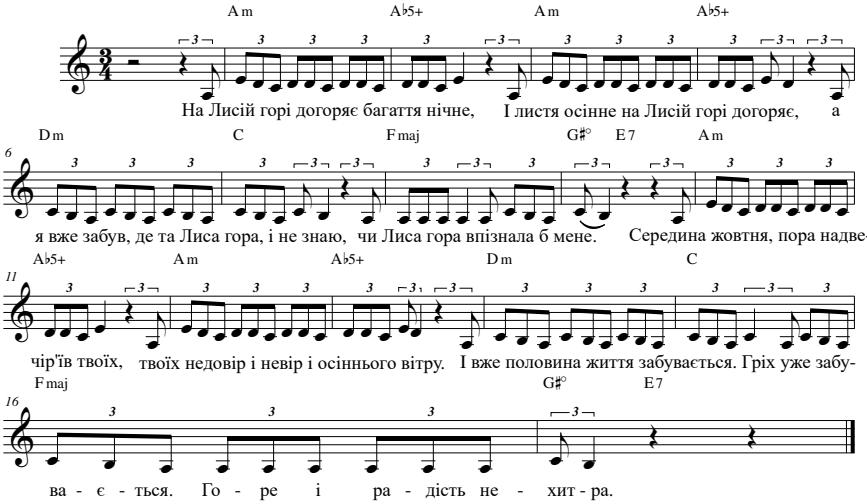
Як постав ув очах мій край,
наче стовп осіянний.
Каже: сина бери, карай,
він для мене коханий.

Тож просторся, душе моя,
на чотири татамі
і не кульсь од нагая
і не крийся руками.

«За читанням Ясунарі Кавабати…»,
зі збірки «Палімпсести», 1977.

НА ЛИСІЙ ГОРІ

Слова Василя Стуса
Музика Томи Бутко

Am7 **Ab+5**
На Лисій горі догоряє багаття нічне,
Am7 **Ab+5**
і листя осінне на Лисій горі догоряє,
Dm **C**
а я вже забув, де та Лиса гора, і не знаю,
Fmaj **G#o Em7**
чи Лиса гора впізнала б мене.

Середина жовтня, пора надвечір'їв твоїх,
твоїх недовір і невір, і осіннього вітру.
І вже половина життя забувається. Гріх
уже забувається. Горе і радість нехитра.
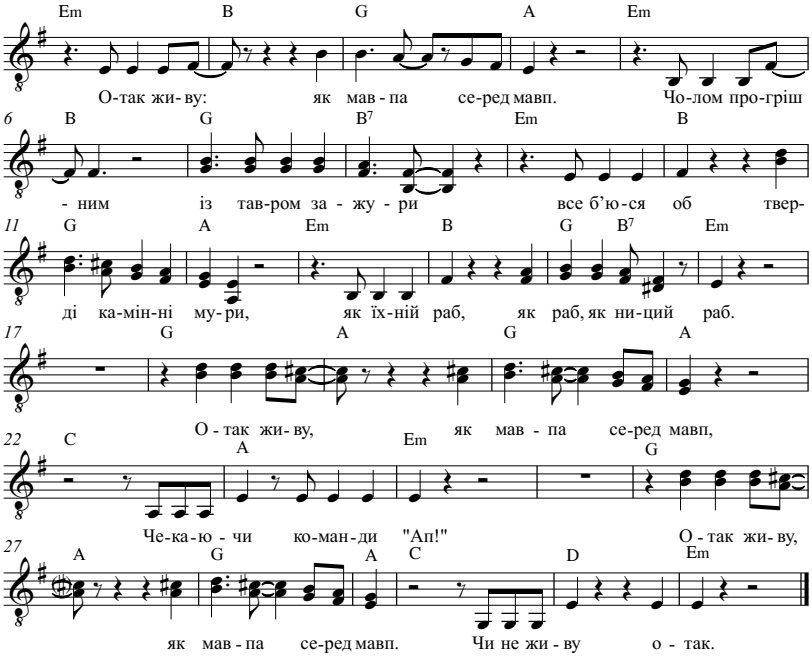
Середина жовтня — твоїх тонкогорлих розлук,
і я вже не знаю, не знаю, не знаю, не знаю,
чи я вже помер, чи живу, чи живцем помираю,
бо вже відбриніло, відквітло, відгасло, відграло навкруг.

Та досі ще пахнуть тужливі долоні твої,
І губи гіркі аж солоні і досі ще пахнуть,
І Лиса гора проліта — схарапудженим птахом,
І глухо, як кров ув аортах, надсадно гудуть голуби.

«На лисій горі…»,
зі збірки «Веселий цвинтар», 1971.
Джерело: poetyka.uazone.net

ОТАК ЖИВУ, ЯК МАВПА СЕРЕД МАВП

Слова Василя Стуса
Музика Ігоря Романа

Em B G A
Отак живу: як мавпа серед мавп.
Em B G B
Чолом прогрішним із тавром зажури
Em B G A
все б'юся об тверді камінні мури,
Em B G B Em
як їхній раб, як раб, як ниций раб.

G A G A
Отак живу, як мавпа серед мавп
C A Em
Чекаючи команди: «Ап!»
G A G A
Отак живу, як мавпа серед мавп
C D Em
Чи не живу отак.
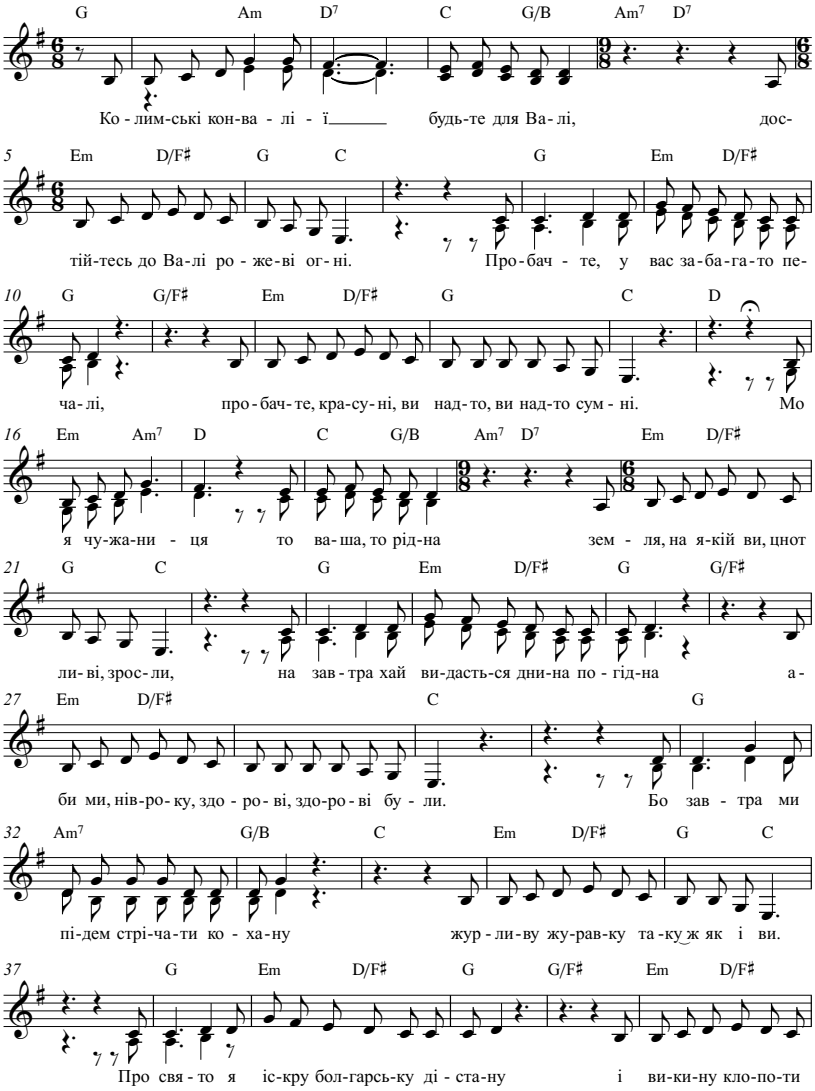
Повз мене ходять мавпи чередою,
у них хода поважна, нешвидка.
Сказитись легше, аніж буть собою,
бо ж ні зубила, ані молотка.

О Боже праведний, важка докука –
сліпорожденним розумом збагнуть:
ти в цьому світі – лиш кавалок муки,
отерплий і розріджений, мов ртуть.

«Отак живу: як мавпа серед мавп…»,
X, 1968, зі збірки «Зимові дерева», 1970, Бельгія.

КОЛИМСЬКІ КОНВАЛІЇ

Слова Василя Стуса
Музика Лесі Тельнюк

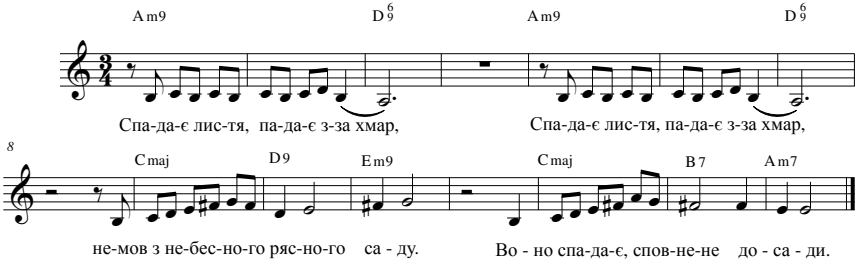

G Am D7 C G/B Am7 D7
Колимські конвалії — будьте для Валі,
Em D/F# G C
достійтесь до Валі — рожеві огні.
G Em D/F# G G/F#
Пробачте, у вас забагато печалі,
Em D/F# G C D
пробачте, красуні, ви надто сумні.
Em Am7 D C G/B Am7 D7
Моя чужаниця — то ваша, то рідна
Em D/F# G C
земля, на якій ви, цнотливі, зросли,
G Em D/F# G G/F#
на завтра хай видасться днина погідна
Em D/F# C
аби ми, ніврoку, здорові були.
G Am7 G/B C
Бо завтра ж ми підем стрічати кохану
Em D/F# G C
журливу журавку — таку ж, як і ви.
G Em D/F# G G/F#
Про свято я іскру болгарську дістану
Em D/F# G C D
і викину клопоти всі з голови.

«Колимські конвалії…»,
зі збірки «Палімпсести», 1977.

ОСІНЬ

Слова Р. М. Рільке
у перекладі Василя Стуса
Музика Тетяни Шамшетдінової

Am9 **D69**
Спадає листя, падає з-за хмар,
Cmaj **D** **Em9**
немов з небесного рясного саду.
Cmaj **B7** **Am7**
Воно спадає, сповнене досади.

І з темряви, з ночей, із зорепаду
розприскує земля останній жар.
І нам опасти вже своя черга.
На себе глянь — ти губишся в ваганні.
Та є Господь, що на дбайливій длані
все впале милосердно зберіга.

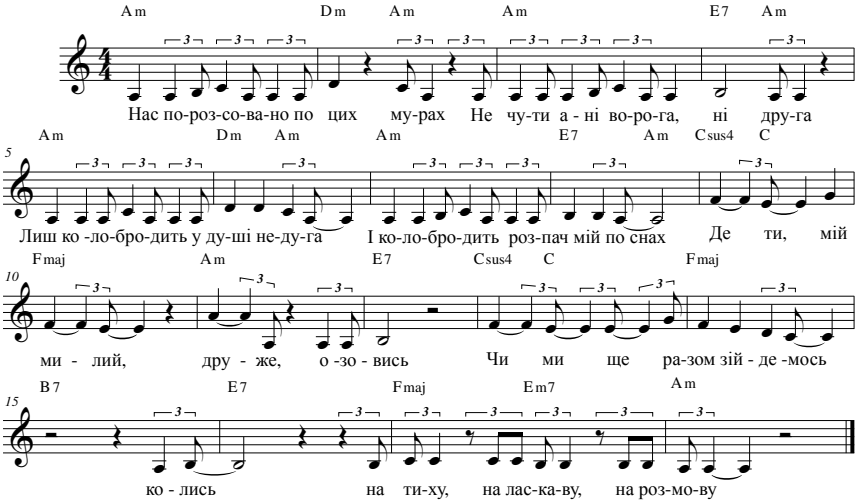
Осінь («Спадаєлистя, падає з-за хмар...»).
Рільке Р.М. Осінь [Вірш] / Пер. з нім. В. Стуса // Схід. часопис. — 1993.

Михайло Боримчук — Сільрада, 1960-ті.

НАС ПОРОЗСОВАНО ПО ЦИХ МУРАХ

Слова Василя Стуса
Музика Романа Кріля

Am Dm Am
Нас порозсовано по цих мурах
Am E7 Am
не чути ані ворога, ні друга.
Am Dm Am
Лиш колобродить у душі недуга
Am E7 Am
і колобродить розпач мій по снах.
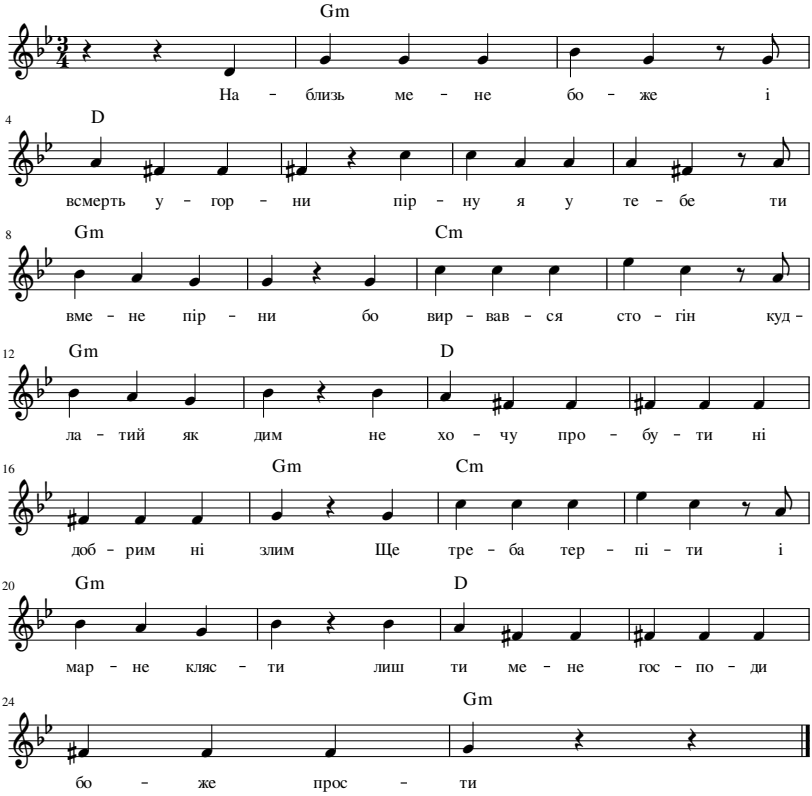
Csus4 C Fmaj Am E7
Де ти, мій милий друже? Озовись!
Csus4 C Fmaj B7 E7
Чи ми ще разом зійдемось колись
Fmaj Em7 Dm7
на тиху на ласкаву на розмову?

Де щире серце зогріває слово.
Струмуй, бідо! І самотою впийсь,
і доки світу-сонця золотого,
Шукай по зорях, де твоя дорога,
І — радістю од себе засвітись.

«Нас порозсовано…»,
зі збірки «Час творчості / Dichtenszeit», 1972.
Джерело: Василь Стус. Твори у 4 томах.
Том 2. — Львів: Видавнича спілка «Просвіта», 1995.

НАБЛИЗЬ МЕНЕ, БОЖЕ, І В СМЕРТЬ УГОРНИ

Слова Василя Стуса
Музика Тараса Компаніченка

Gm **D**
Наблизь мене, Боже, і в смерть угорни,
D **Gm**
пірну я у тебе – ти в мене пірни.
Cm **Gm**
Бо вирвався стогін, кудлатий, як дим,
D **Gm**
не хочу пробути ні добрим, ні злим.
Cm **Gm**
Ще треба терпіти і марне – клясти.
D **Gm**
Лиш ти мене, Господи-Боже, прости!

Жорстока розплата – минуле життя –
і кров постигає. Звіряче виття
уже закушпелило погляд німий
од цих несусвітних страшних веремій.
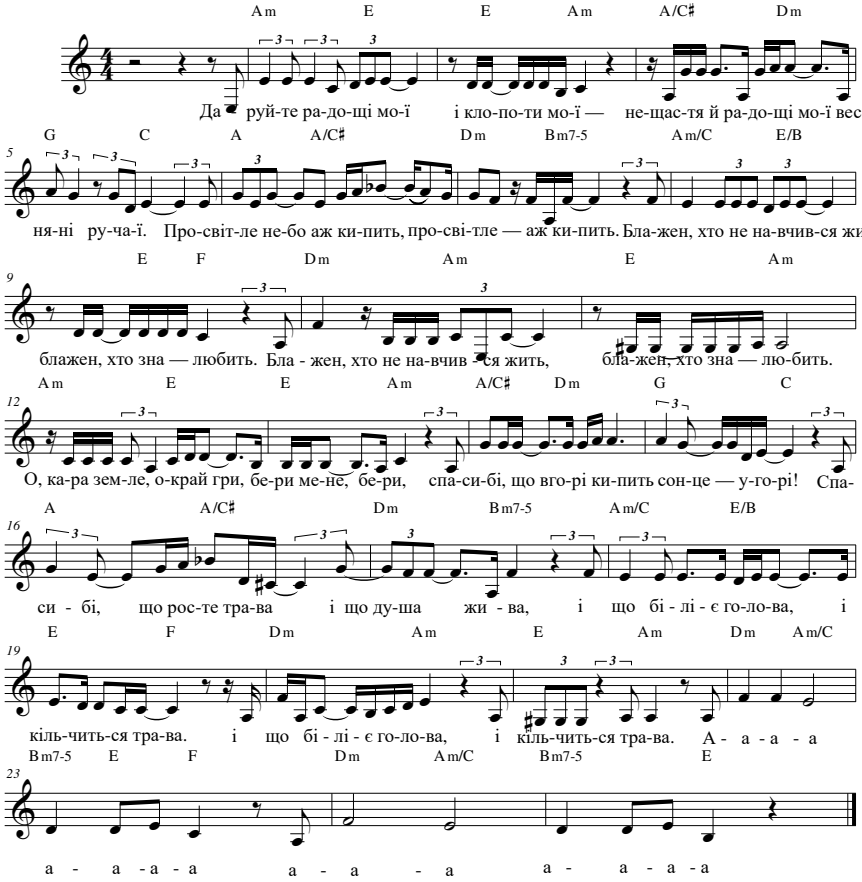
Не хочу й на очі – ні ночі, ні дня,
простую наосліп – іду навмання.
Та кожного кривда мене обпіка,
і падає в серце солоно-гірка

сльоза спроневіри. Людино, єси
твоєї біди це страшні голоси,
бажання добра із передсвіту тьми,
не злодій конає – конаємо ми.

«Наблизь мене, Боже, і в смерть угорни…»,
зі збірки «Час творчості / Dichtenszeit», 1972.
Уривок з вірша «Між клятих паливод, іуд і христів…».

ДАРУЙТЕ РАДОЩІ МОЇ

Слова Василя Стуса
Музика Нелі Франчук
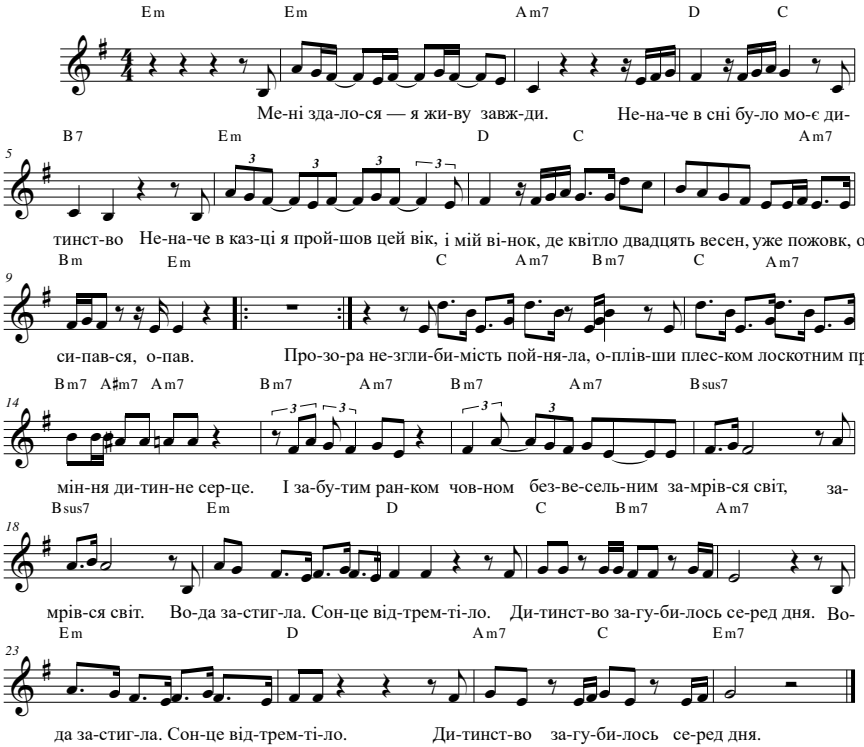

A-m E
Даруйте радощі мої
A-m
і клопоти мої —
A/C# Dm
нещастя й радощі мої —
G C
весняні ручаї.
A A/C#
Просвітле небо аж кипить,
Dm Bm7 -5
просвітле — аж кипить..
Am/C E/B
Блажен, хто не навчився жить,
E F
блажен, хто зна — любить
Dm Am
Блажен, хто не навчився жить,
E Am
блажен, хто зна — любить.

О, кара земле, окрай гри,
бери мене, бери,
спасибі, що вгорі кипить
сонце — угорі!
Спасибі, що росте трава
і що душа жива,
і що біліє голова,
і кільчиться трава.
Спасибі, коли ти є ти,
що ти — це ти і ти,
що досить руку простягти —
і край, і грай, і ти.
І золота твоя габа —
на руті, на піску,
і на руках, і на губах,
і на моїм віку.
Пробудь же завжди молодим,
пробудь же молодим,
в святому літеплі води
ти сам стаєш святим.
І хай-но очі як вода,
хай — як жива вода —
але ж бо й горе — не біда,
і горе не біда.

«Даруйте радощі мої…»,
з циклу поезій «Забуттям», VI.1969.

МЕНІ ЗДАЛОСЯ — Я ЖИВУ ЗАВЖДИ

Слова Василя Стуса
Музика Ореста Криси
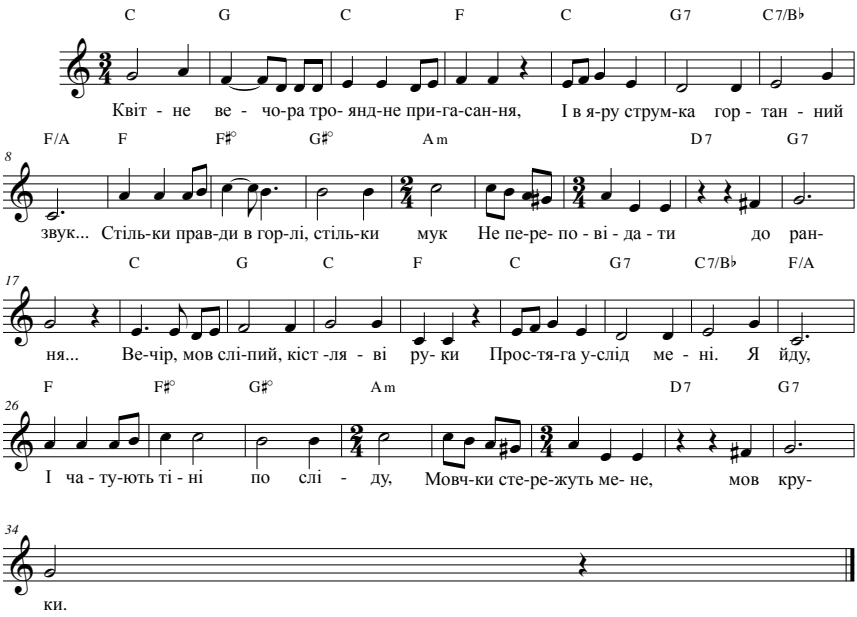

Em **Am7**
Мені здалося — я живу завжди.
D **C** **B7**
Неначе в сні було моє дитинство,
Em **D**
Неначе в казці, я пройшов цей вік,
C
І мій вінок, де квітне двадцять весен,
Am7 **BmEm**
Уже пожовк, осипався, опав.

C **Am7** **Bm7**
Прозора неглибинність пойняла.
C **Am7** **Bm7**
Оплівши плеском лоскотним проміння
A#m7 **Am7Bm 7** **Am7**
Дитинне серце. І забутим ранком
Bm7 **Am7** **Bsus7**
Човном безвесельним замрівся світ,
Em **D**
Вода застигла. Сонце відтремтіло.
C **Bm7** **Am7**
Дитинство загубилось серед дня.
Em **D**
Вода застигла. Сонце відтремтіло.
Am7 **C** **Em7**
Дитинство загубилось серед дня.

«Мені здалося — я живу завжди…» (уривок),
зі збірки «Зимові дерева», 1970, Бельгія.

КВІТНЕ ВЕЧОРА ТРОЯНДНЕ ПРИГАСАННЯ

Слова Василя Стуса
Музика Романа Кріля

C G C F
Квітне вечора трояндне пригасання,
C G7 C7 F/A
І в яру струмка гортанний звук...
F F#o G#o Am
Стільки правди в горлі, стільки мук
D7 G7
Не переповідати до рання.

Вечір, мов сліпий, кістляві руки
Простяга услід мені. Я йду,
І чатують тіні по сліду,
Мовчки стережуть мене, мок круки.

Вже припавши до землі, причах,
Притомившись, вечір. От і маєш:
Сам сліпий, ти в ніч глуху ступаєш.
Хлюпає любов в твоїх очах.
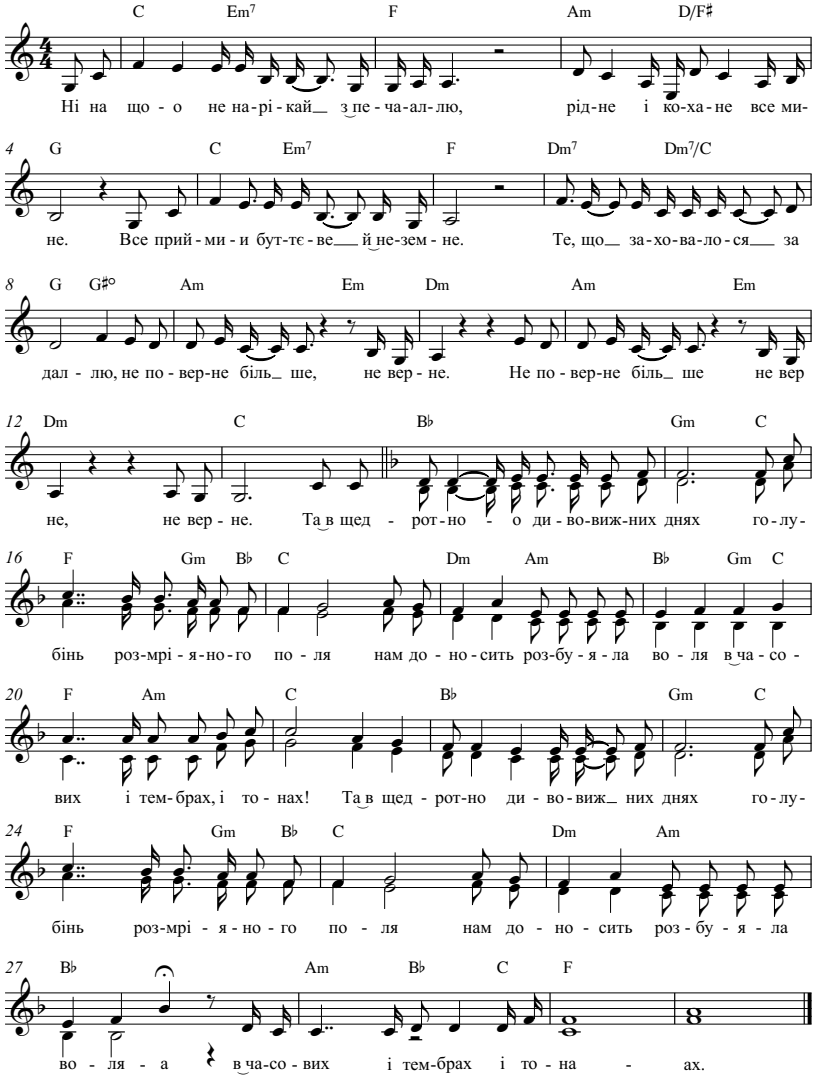
«Квітне вечора трояндне пригасання…», зі збірки «Круговерть», 1965.
Джерело: Василь Стус. Твори у 4 томах. Том 2. — Львів: Видавнича спілка «Просвіта», 1995.

Пам'ятний барельєф Василю Стусу у Донецьку
на будівлі філологічного факультету Донецького
національного університету
Скульптор Віктор Піскун, архітектор Леонід Бринь, 2001 р.
Знищений у 2015 році проросійськими колаборантами.

НІ НА ЩО НЕ НАРІКАЙ З ПЕЧАЛЛЮ

Слова Василя Стуса
Музика Лесі Тельнюк

C Em7 F
Ні на що не нарікай з печаллю.
Am D/F# G
Рідне і кохане — все мине.
C Em7 F
Все прийми — буттєве й неземне.
Dm7 Dm7/C G G#dim
Те, що заховалося за даллю,
Am Em Dm
Не поверне більше, не верне
Am Em Dm
Не поверне більше, не верне,
C
Не верне
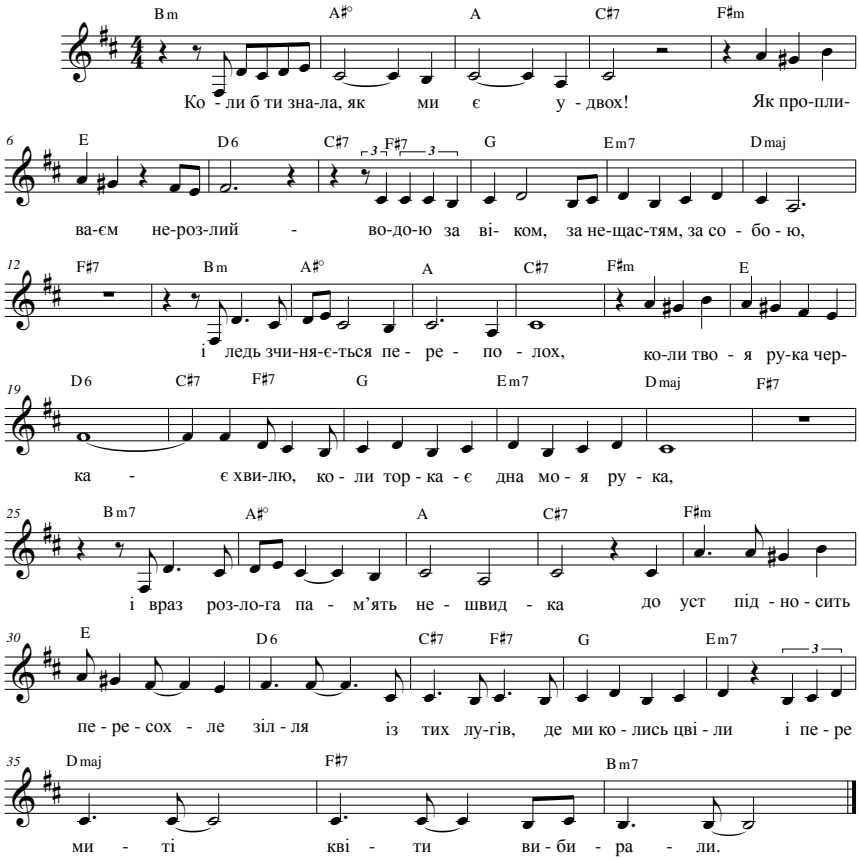
Ні на шепіт стишеного болю,
Ні на крик розгойданої мсти —
Полюби неспокій самоти
З запахом міцного каніфолю.

Bb Gm
Та в щедротне дивовижних днях
C F Gm Bb C
Голубінь розмріяного поля
Dm Am Bb
Нам доносить розбуяла воля
Gm C F Am C
В часових і тембрах і тонах.

«Ні на що не нарікай з печаллю…»,
зі збірки «Час творчості/Dichtenszeit», 1972.

КОЛИ Б ТИ ЗНАЛА, ЯК МИ Є УДВОХ

Слова Василя Стуса
Музика Тетяни Шамшетдінової

Bm A#o A C#7
Коли б ти знала, як ми є удвох!
F#m E D6 C#7 F#7
Як пропливаємнерозлийводою
G Em7 Dmaj F#7
за віком, за нещастям, за собою,

і ледь зчиняється переполох,
коли твоя рука черкає хвилю,
коли торкає дна моя рука,
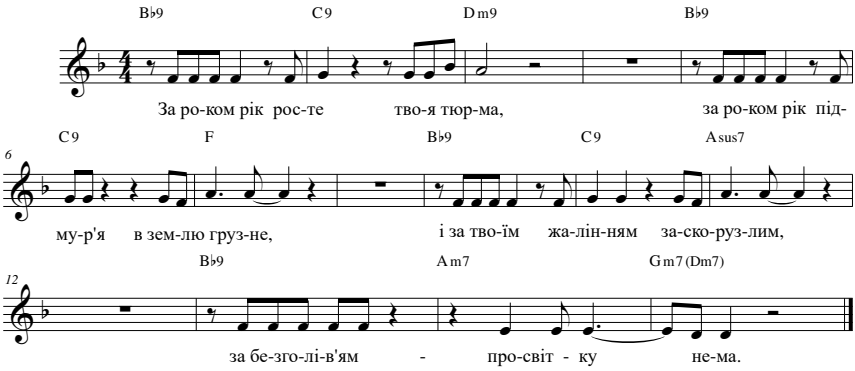
і враз розлога пам'ять нешвидка
до уст підносить пересохле зілля
із тих лугів, де ми колись цвіли
і перемиті квіти вибирали.

Коли б ти знала, як ми не могли
прощатися, бо все життя єднались
і близились, і разом увійшли
у спільне річище, де скільки плину —
все видно нашу рідну Україну
з журливими кущами бугили.

«Коли б ти знала, як ми є удвох!..»,
зі збірки «Час творчості /Dichtenszeit»,
написаної під час першого слідства 1972 р.
у камері попереднього ув'язнення Київського республіканського КДБ.

ТЮРМА

Слова Василя Стуса
Музика Живосила Лютого

Bb9 C9 Dm9
За роком рік росте твоя тюрма,
Bb9 C9 F
за роком рік підмур'я в землю грузне,
Bb9 C9 Asus
і за твоїм жалінням заскорузлим,
Bb9 Am7 Gm7 (Dm7)
за безголів'ям — просвітку нема.

Живеш — і жди. Народжуйся — і жди.
Жди — перед сконом. Жди — у домовині.
Не назирай — літа збігають згінні
без цятки неба й кухлика води.
Звіром вити, горілку пити — і не чаркою, поставцем,
і добі підставляти спите вірнопідданого лице.
І не рюмсати на поріддя, коли твій гайдамацький рід
ріжуть линвами на обіддя кілька сот божевільних літ.
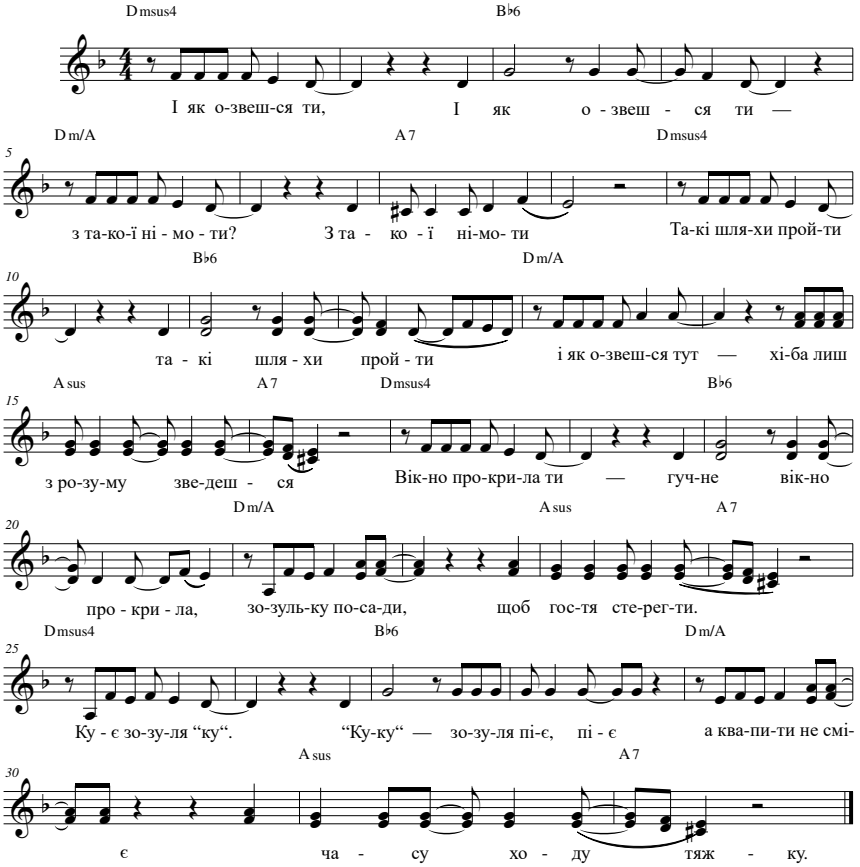
За роком рік росте твоя тюрма,
за роком рік підмур'я в землю грузне,
і за твоїм жалінням заскорузлим,
за безголів'ям — просвітку нема.

І не бештати, пане-брате, а триматися на землі!
Нею б до печінок пропахнути, в ґрунт вгрузаючи по коліна.
А щоб звикнути — остудити, закропити у крик, у кров,
заперіщить вишневим віттям віком викрадену любов.
І з ордою під дикі галаси прорешечуватись гробами,
раз жене нас ненатля сказу по роках, по віках, по горбах!

«Тюрма», з циклу поезій «Костомаров у Саратові», ч. I,
(зі збірки «Зимові дерева»), 1970.

І ЯК ОЗВЕШСЯ ТИ

Слова Василя Стуса
Музика й адаптація тексту Юрія Пилипчука

Нескорений
ПроRock

Dmsus4 Bb6
І як озвешся ти, І як озвешся ти —
Dm/A Asus A7
з такої німоти? З такої німоти
Такі шляхи пройти такі шляхи пройти
і як озовешся тут — хіба лиш з розуму зведешся!
Вікно прокрила ти — гучне вікно прокрила,
зозульку посади, щоб гостя стерегти.
Кує зозуля "ку". "Ку-ку" — зозуля піє,
а квапити не сміє часу ходу тяжку.
Та до моїх ушей той спів не долинає.
Лиш досвіток світає, вся провість — для очей.
Весь просвіт — ледь бринить тичиною надії.
Склепи, кохана, вії: бринить і брость і віть.

«І як ти озовешся…»,
зі збірки «Палімпсести», 1977.
Джерело: Стус В. С. Вибрані твори.
Редактор-укладач — С. М. Заготова. — Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008.

ДВОЄ СЛІВ ЧИТАЧЕВІ

Перші уроки поезії — мамині. Знала багато пісень і вміла дуже інтимно їх співати. Пісень було стільки, як у баби Зуїхи, нашої землячки. І таких самих. Найбільший слід на душі — од маминої колискової «Ой, люлі-люлі, моя дитино». Шевченко над колискою — це не забувається. А співане тужно: «Іди ти, сину, на Україну, нас кленучи» — хвилює й досі. Щось схоже до тужного надгробного голосіння з «Заповіту»: «Поховайте та вставайте, кайдани порвіте, і вражою злою кров'ю волю окропіте». Перші знаки нашої духовної аномалії, журба — як перше почуття немовляти в білому світі. Ще були — враження од дитинства. Гарного дитинства.

Шкільне навчання — вадило. Одне — чужомовне, а друге — дурне. Чим швидше забудеш школу, тим краще. В четвертому класі щось заримував про собаку. По-російському. Жартівливе. Скоро минуло. Відродилося в старших класах, коли прийшла любов.

Інститутські роки — трудні. Перша публіцистика віршована — позви з історією. Захоплення Рильським і Вергарном. Ще чогось прагнув безтелесий дух. І знову ж — любов. Стужілий за справжньою (не донецькою) Україною, поїхав учителювати на Кіровоградщину, поблизу Гайворона. Там витеплів душею, звільнився від студентського схимництва. Армія — прискорила. Почувся мужчиною. Вірші, звичайно, майже не писалися, оскільки на плечах — погони. Але там прийшов до мене Бажан. Тоді ж — перші друковані вірші — 1959 рік.

Післяармійський час був уже часом поезії. Це була епоха Пастернака і — необачно велика любов до нього. Звільнився — тільки десь 1965-1966 рр. Нині найбільше люблю Гете, Свідзінського, Рільке. Славні італійці (те, що знаю). Особливо Унґаретті, Квазімодо.

Ще люблю «густу» прозу Толстого, Гемінгвея, Стефаника, Пруста, Камю. Вабить — і дуже — Фолкнер.

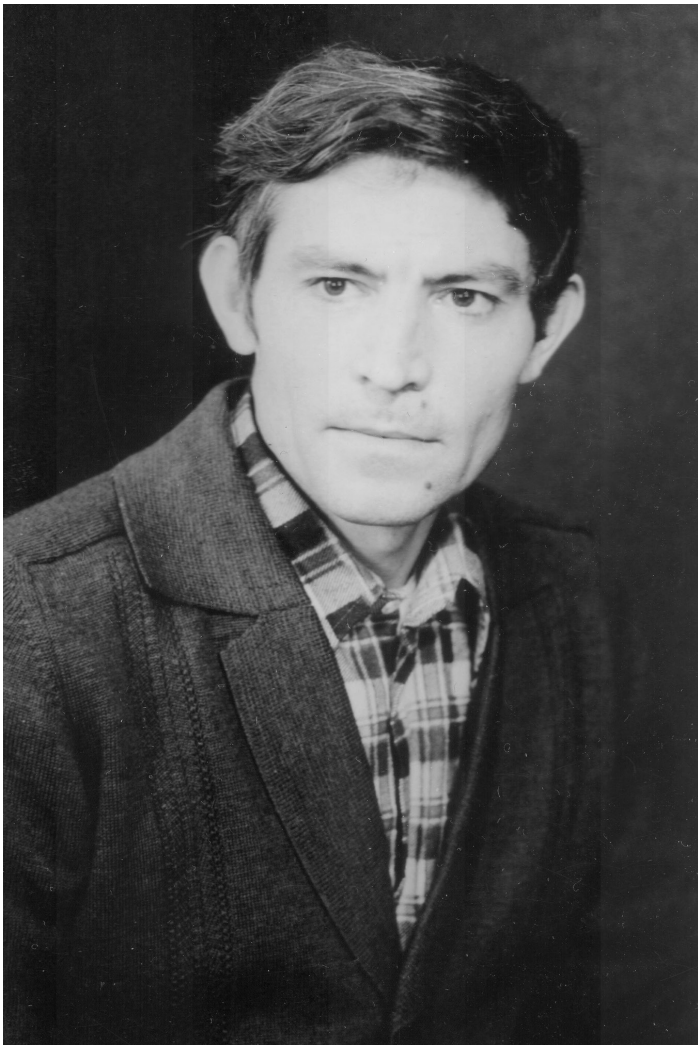
З молодших сучасників найбільше ціную В. Голобородька. Потім — М. Вінграновського. І, звичайно, Л. Кисельова. Ненавиджу слово «поезія». Поетом себе не вважаю. Маю себе за людину, що пише вірші.

І думка така: поет повинен бути людиною. Такою, що повна любови, долає природне почуття зненависти, звільнюється від неї, як од скверни. Поет — це людина. Насамперед. А людина — це, насамперед, добродій. Якби було краще жити, я б віршів не писав, а — робив би коло землі.

Ще зневажаю політиків. Ще — ціную здатність чесно померти. Це більше за версифікаційні вправи!

Один з найкращих друзів — Сковорода.

Василь Стус
зі збірки «Зимові дерева»
1970

Василь Семенович Стус
1938 — 1985

ОСТАННІЙ ВИРОК

Євген Сверстюк
письменник, філософ
«Коли Стус зустрівся з призначеним йому адвокатом, то відразу відчув, що Медведчук є людиною комсомольського агресивного типу, що він його не захищає, не хоче його розуміти і, власне, не цікавиться його справою. І Василь Стус відмовився від цього адвоката», (Сверстюк Євген. Одвічний сценарій // Українське слово. — 2000. — 26 травня)

Василь Стус
поет, правозахисник
«Я вимагаю, щоб у судове засідання мали доступ представники зарубіжної і радянської преси, а також ті особи, які хочуть бути присутніми у судовому засіданні»
«Я відмовляюсь від адвоката Медведчука і взагалі від любого Радянського адвоката. Я вимагаю адвоката з міжнародної правової організації»

Віктор Медведчук
адвокат В. Стуса
*«В першій частині **я згоден з прокурором**. А що стосується моєї участі у судовому засіданні — це право підсудного і я покладаюсь **на розсуд суду**»*

Василь Стус
поет, правозахисник
«В чому саме обвинувачують мені зрозуміло. Але винним я себе не визнаю»

Микола Сірик
свідок обвинувачення
«Я пришол к выводу что Стус откровенный враг Советской власти...», — заявив Сірик, стверджуючи, що Стус йому говорив, *«что украинцы хотят выйти из «оккупации» России. Стус предлагал вести против Советской власти террористические акты», «он призывал меня вести против Советской власти агитацию и пропаганду аж до террора, что все средства против Советской власти хороши»*

Василь Стус
поет, правозахисник
«Сірика я не знаю, це провокатор. Я з ним не знайомий, я з ним ніколи й словом не обмовився»

Михайлина Коцюбинська
свідок у справі
«Мені відомо, що порушення таємниці листування карається законом. Кристина Бремер, член соціалістичної партії ФРН, до українського націоналізму не має ніякого відношення. Мені не відомо, що 08 серпня 1980 року в КДБ до Стуса застосовували фізичні тортури, але якщо про це говорить Стус — то це правда»

Світлана Кириченко

свідок у справі

«Я не буду відповідати ні на які питання в цьому суді, який Стус не визнає чинним. Я буду давати свідчення тільки в тому суді, де Василь Стус буде звинувачувати, а не сидіти на лаві підсудних»

Валерія Андрієвська

свідок у справі

«Стус обдарована людина. В листі, якому писав Стус своїм друзям у м. Києві в тому числі і мені, немає ніяких антирадянських проявів»

Віктор Медведчук

адвокат В. Стуса

«Товариші судді!

Предметом судового розгляду, ось вже на протязі трьох днів являється кримінальна справа по звинуваченню Стуса Василя Семеновича в скоєнні злочинів, передбачених ст. 62 ч. 2 КК України та ч 2 ст. 70 КК РРФСР. ***Кваліфікацію його дій я вважаю вірною.***

Але при винесенні вироку я прошу урахувати всі обставини, які характеризують особу підсудного, його відношення до праці, фізичний стан та стан здоров'я, всі ці обставини заслуговують уваги і потребують ретельного вивчення з Вашої сторони.

Це пов'язано не тільки з вимогою закону але й з тим, що тільки враховуючи їх при обранні міри покарання Ваш вирок, винесений в нарадчій кімнаті, буде обґрунтований та справедливий»

Василь Стус

поет, правозахисник

«До протоколу вважаю за необхідне внести такі уточнення:

- *Я вимагав розглянути в судовому засіданні головне питання — злочин скоєний КГБ УРСР перед Українським народом, його культурою, я вимагав судити КГБ УРСР як терористичну організацію;*
- *Я вимагав оголосити та надати мені для користування Загальну декларацію прав людини, прийняту ООН, матеріали Хельсінкських домовленостей — і суд, і протокол обійшли ці вимоги;*
- *Суд ухилився від розгляду питання про застосування до мене фізичних тортур в СІЗО КГБ 07.08.1980, а в протоколі не зазначив ні про мої вимоги судити винних у розправі, ні про саму наявність таких заяв — вимог;*
- ***Мені не дали виголосити своєї звинувачувальної промови т. зв. останнього слова, суддя заборонив мені говорити»***

«Я не визнавав і не визнаю себе винним. До самої смерті я буду стояти на обороні правди від брехні, чесних людей від убивць,

Ісуса Христа від диявола!»

«Якщо скористатися Франковим визначенням, Василь Стус був «цілий чоловік». Рідко випадає зустріти людину такої цілісності, такої одержимості, такої чистоти… Облуду, фальш, насильство, над думкою він не приймав органічно і реагував на них оголеним нервом, не прикрито… Він був не здатен до компромісів зі своїм сумлінням — навіть тих звичних, житейських, на які, не помічаючи цього, йде кожна людина з тверезим глуздом. Такого «тверезого глузду», такої житейської дипломатії він не визнавав, натомість завжди був внутрішньо готовий до самоспалення. «Наш єдиний оптимізм — у прямостоянні» — в цьому визнанні весь Стус».

Михайлина Коцюбинська

«Верни до мене, пам'яте моя…». Пісню на цей вірш Василя Стуса я написала ще 20-річною. Тоді він мене вразив, але зараз — осмислюється ще глибше, коли десятки й сотні синів та дочок України віддали життя за свою Батьківщину. І не випадково прем'єра цієї пісні присвячена пам'яті 15-річного Дані Дідика, який став жертвою теракту під час Маршу Єдності в Харкові у лютому 2015 року, а також є частиною проєкту «Так працює пам'ять».

Марія Бурмака

Хоча вірш «Коли б ти знала, як ми є удвох» був написаний майже 50 років тому, таке відчуття, що він написаний нещодавно. Всі переживання дуже мені близькі, не потрібно було вдавати, що я проживаю цю історію, це ставалося природньо…

Наталя Прокопович

Стус — нескорений лицар з молодечним блиском в очах. Це поет з особливо барвистою, майже забутою українською, і, в той же час, він лишається для мене митцем сучасності. Пам'ятаю і захоплююсь! Щасливий, що Він був і лишається зі мною, з нами — у цьому полі, синьому, як льон…

Сергій Василюк

Потужна поезія, така, приміром, як у Василя Стуса, не завжди дається як пісня, принаймні у сучасному стереотипі «вирівняного» приспіву-заспіву. У мене, як автора, це так. Динаміка вірша може потребувати зміни темпу, тональності, інтонації, а отже — мелодії, складатися з більшої кількості речень та фраз. Музику для подібного матеріялу я проспівав на диктофон після гарного важкого дня. Просто «полилося»… Книжка була поруч та закортілося це зробити. Наспівав десь п'ять віршів, потім почав повторюватися, та й припинив. Далі справа смаку та хисту гармонічного та стилістичного. Сподіваюся, слухачеві те, що вийшло, стане до вподоби.

Роман Кріль

Це сталося давно — більш ніж 20 років тому. Наше входження у творчість Василя Стуса. Не входження, а повноцінне занурення в його поезію, листи, фотографії, голос. Такий чарівно ніжний, спокійний і мужній голос чоловіка, який перевернув і означив наші життя: не бійтеся бути Людьми, не бійтеся бути Чесними, Сильними, Шляхетними. Не бійтеся Любити на усе серце, на усю душу, на усе життя. Ми на фізичному рівні відчували, як формується, міцнішає хребет, як яснішає погляд, як омивається усе, що бачиш — до найменшої рисочки, найтоншого м'яза, вени. І вже легко відрізнити правду від брехні, велич від ницості, щире від фальші. Його поезія така потужна, така неймовірно прекрасна і складна — здавалася нам органічно нашою і рідною, що співати пісні на його вірші стало потребою, лікуванням, оздоровленням. Василь Стус змінив нас, змінив назавжди. Дякуємо йому за силу, яка в нас тепер є і вже залишиться на все життя.

Сестри Тельнюк

Василь Стус — зразок нескореного Українця-Героя, яких століттями нищила орда руками манкуртів. Для окупаційної влади незламна людина з національною ідеєю — найнебезпечнішій ворог, Вони не дають спокою ворогам України навіть після смерті, а нам опустити зброю. Поки читають вірші Василя Стуса, допоки звучить його Слово у піснях, живе його діло і поширюються його ідеї.

Олександр Юрков

Ще учнем школи я брав участь у виставі за мотивами віршів Василя Стуса. Осягнути силу духу та велич таланту цього поета я тоді не міг. І зараз для мене це недосяжні висоти... Його вірші надзвичайно емоційні та змістовні. Для мене честь брати участь у такому проєкті.Чудово, що в нас є такий поет! Саме є! І буде!

Орест Криса

Митець потрібен своєму народові та й усьому світові тільки тоді, коли його творчість зливається з криком його нації.

Василь Стус

Нескорений ПроRock

Автори ідеї: Ігор Роман, Олександр Юрков.

Адаптування пісень (слова, ноти): Володимир Войчишин, Антон Коцар, Таня Ша.

Треки 1, 4, 7-9, 11-12, 14: записані та зведені у студії Кофеїн. Аранжування треків 1,4, 7-8, 12, 14: Таня Ша, Геннадій Сидоров.

Звукорежисери студійних та концертних записів: Анатолій Сорока, Костянтин Костенко, Олег Татарчук, Андрій Макаренко, Кім Потьомкін, Оксана Бут, Стас Семілєтов, Володимир Приходько, Юрій Акоп, Роман Сеник.

Сесійні музиканти: Катерина Козачишина (скрипка), Арсеній Полтавець (скрипка), Анастасія Кулєва (альт), Андрій Малахов (альт), Орест Криса (альт), Денис Карачевцев (віолончель), Ігор Чернов (тенор саксофон), Геннадій Сидоров (гітара, бас-гітара), Роман Суржа (гітара).

Мастерінг альбому: Анатолій Сорока. GUTARECORDS

Дизайн обкладинки: Андрій Єрмоленко.

Автор логотипу серії: Костянтин Бєглов.

Фото В.С. Стуса: надано ГС «Центр Василя Стуса».

Проєкт **«Нескорений ПроRock»** реалізовано за фінансової підтримки Міністерства культури України.

Будь-яке використання матеріялів, розміщених у збірці, без дозволу авторів заборонено.

Організаційна підтримка проєкту: ГС «Музичний батальйон».

muzbat.org

Музично-художнє видання.

Підписано до друку 14.11. 2019 р. Формат А5.

Наклад 2000 прим.

ТОВ «Видавництво Дзеркало світу»

Свідоцтво ДК №2620 від 21.09.2006 р.

Не для комерційного використання!

Слухайте альбом на SoundCloud